Steshenko V. V. The system of competences in educational-professional programs of training the teacher of technology.

The article deals with the problem of the definition the professional competences and the method of their reflection in educational-professional programs of training a technology teacher. The represented three leveled system of professional competences of a technology teacher gives the integral reflection of her professional activity and provides making up the integrated curricula.

Keywords: *integrated curricula, educational-professional programs, professional competences, a technology teacher.*

Сулима Т. С.
Інститут професійно-технічної освіти
НАПН України

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

У статті розглядаються особливості інноваційної діяльності педагога професійного навчання в контексті реформування системи професійно-технічної освіти. Стисло характеризуються новітні педагогічні технології, що використовуються при підготовці педагогів професійного навчання.

Ключові слова: *педагог професійного навчання, компетентність, інновації, інноваційна діяльність, інноваційні технології навчання.*

Реформа системи професійно-технічної освіти України детермінована прогресом науки і техніки, стрімким розвитком інформаційних технологій, розвитком сучасного конкурентного ринку праці, темпом змін у сферах виробництва і послуг.

Найбільш значущими тенденціями, що визначають розвиток системи професійно-технічної освіти, є: інтернаціоналізація змісту професійно-технічної освіти з приведенням стандартів у відповідність з міжнародними вимогами до рівня підготовки кваліфікованого робітника; освоєння ключових та професійних компетенцій, що дозволяють швидко реагувати на зміни ринку праці; безперервність професійної освіти протягом всього життя людини; перехід від предметного навчання до навчання, яке засноване на міжпредметно-модульному та компетентнісному підході, що забезпечує гнучкість професійно-технічної освіти.

Саме тому перед педагогічною системою особливо гостро постала проблема вдосконалення роботи вищих навчальних закладів щодо підготовки педагогів професійного навчання високої кваліфікації, основним завданням яких і є підготовка професійно-компетентного, мобільного кваліфікованого робітника.

У глобальному індустріальному суспільстві, орієнтованому на знання та послуги, неактуальність одних професій і поява нових стає природним процесом. Сьогодні, за деякими оцінками темпи приросту нових знань становлять 4-6 відсотків на рік. Це означає, що велику частину професійних знань педагог професійного навчання повинен одержати після закінчення вищого навчального закладу. Отже, для підтримки конкурентоспроможності фахівця необхідна готовність до постійного самовдосконалення. Важливими компетенціями сучасного випускника ВНЗ стають: пошук знань, обмін знаннями та швидка інноваційна перебудова власної діяльності. Таким чином, на сучасному ринку праці на перше місце висувається "інтелектуальний капітал", який створює інновації і сприяє зростанню продуктивності праці.

Традиційна підготовка фахівців, орієнтована на формування знань, умінь і навичок в

предметній області, все більше відстає від сучасних вимог. Основою освіти мають стати не стільки навчальні дисципліни, скільки способи мислення і діяльності студентів. Необхідно не тільки випустити фахівця, який отримав підготовку високого рівня, але і включити його вже на стадії навчання в розробку нових технологій, адаптувати до умов конкретного виробничого середовища, зробити його провідником нових рішень, який успішно виконує професійні функції.

На основі врахування вимог ринку праці до підготовки фахівця формуються стратегічні напрямки реформи освіти: забезпечення нового рівня якості підготовки фахівців і формування гнучкої системи підготовки кадрів, здатних легко адаптуватися до швидко змінюваних умов професійної діяльності [5].

Реалізації цих пріоритетних напрямів сприяють педагогічні інновації. Інновації в освітній діяльності – це використання нових знань, прийомів, підходів, технологій для отримання результату у вигляді освітніх послуг, що відрізняються соціальним і ринковим попитом.

Впровадження нових технологій в освіту педагога професійного навчання дозволяє отримати доступ до великого обсягу інформації, якісно підвищити рівень знань, які будуть використовуватися в майбутній професійній діяльності. Уміння здійснювати пошук і аналіз інформації, застосовувати отриману інформацію в процесі навчання і виконання професійної діяльності є обов'язковою умовою для досягнення успіхів практично в будь-якій сфері. Підготовка педагогів професійного навчання, що володіють поряд з високою професійною підготовкою в предметній сфері знаннями в галузі інформаційних технологій, є основою розвитку сучасної системи освіти.

Нові технології спрямовані на практичну реалізацію психолого-педагогічних умов, оптимально адаптованих до взаємодії педагога і учнів. Дидактичні характеристики цих особистісних технологій складаються з таких особливостей навчально-виховного процесу:

– задачної побудови та проблемної структури навчальної інформації;

– варіативності в підході до навчальних можливостей студентів;

– диференційованого управління навчальною діяльністю;

– демократичних форм (діалогових і фасілітаційних) організації навчального процесу [3].

Впровадження в навчально-виробничий процес ПТНЗ сучасних технологій поступово змінює функцію педагога професійного навчання з домінуючої на підтримуючу, змушуючи освоювати функції консультанта, тьютора. На думку В. О. Сластьоніна такий перехід вимагає "спеціальної психолого-педагогічної підготовки, так як у професійній діяльності педагога реалізуються не тільки спеціальні, предметні знання, але й сучасні знання в галузі педагогіки і психології, технології навчання і виховання. На цій базі формується готовність до сприйняття, оцінки та реалізації педагогічних інновацій" [4, с. 492].

Нові технології навчання вимагають від педагога професійного навчання (крім професійної компетентності в своїй предметній галузі) педагогічної майстерності. Так, наприклад, Г. В. і Н. Б. Лаврентьєви пропонують перелік нових педагогічних знань і вмінь, які вимагають від педагога розвиваючі технології навчання:

– уміння діагностувати цілі навчання та виховання;

– більш глибокого, системного знання навчального предмета та його наукових основ;

– уміння переструктуровувати навчальний матеріал з індуктивного викладу в логіку індуктивно-дедуктивного проблемного викладу цілої теми, а не одного уроку;

– уміння моделювати в навчальному процесі (цілі, зміст, форми, методи та засоби навчання) професійну діяльність майбутнього кваліфікованого робітника;

– уміння організувати самостійну роботу учнів;

– уміння вільно володіти активними методами навчання;

– уміння забезпечити сприятливий психологічний клімат, співпрацю педагога та учнів [2].

Педагогічна діяльність, включаючи її інноваційну складову, здійснюється на основі педагогічного досвіду. Розглянемо відмітні риси різних видів педагогічного досвіду, відповідно до класифікації Г. І. Хозяінова [5] (таблиця).

Таблиця

Відмінні особливості різних видів педагогічного досвіду

Види педагогічного досвіду	*Традиційний*	*Передовий*	*Новаторський*
Відмінні особливості	– діяльність, що відповідає відомим зразкам; – задовільні та стабільні результати – прагнення до реалізації принципу відповідності дидактичним і методичним вимогам.	– діяльність ґрунтується не тільки на відомих зразках, але і на новітніх науково-методичних здобутках; – високі стабільні результати; – прагнення до реалізації принципу новизни прийомів, методів і засобів навчання.	– діяльність має нові елементи, що не зустрічалися раніше в практиці; – високі стабільні результати; – виходить за рамки методичних приписів; – прагнення до реалізації принципу оптимальності діяльності педагога і учня, заснованого на взаємодії під час досягненні результату.

Інноваційний або новаторський досвід пов'язаний з усвідомленням педагогом необхідності змін, нововведень. Відповідно до педагогічних процесів інновація означає введення нового в цілі, зміст, методи і форми навчання та виховання, організацію спільної діяльності педагога і учнів.

Позитивний досвід реалізації будь-якого нововведення тісно пов'язаний з інноваційною поведінкою, через яку виявляються особистісні відносини суб'єкта до змін, що відбуваються і виражаються у включенні педагога професійного навчання в діяльність по створенню, освоєнню та використанню педагогічних нововведень у практику навчання і виховання учнів, створення в навчальному закладі певного інноваційного середовища [5].

Підготовка педагога професійного навчання до інноваційної діяльності під час професійного становлення характеризується наступними особливостями:

– процес підготовки педагога професійного навчання до інноваційної діяльності безперервний, тому що становлення інноваційної практики – це процес, який постійно змінюється;

– професійне становлення педагога професійного навчання, орієнтованого на інноваційну діяльність відбувається за рахунок його участі в інноваційній діяльності та спеціально організованих рефлексивно-аналітичних, проектувальних та освітніх процесах;

– для здійснення процесу професійного становлення педагога професійного навчання формуються загальні уявлення про образ віддаленого майбутнього, про інноваційну діяльність найближчого періоду, а також організовується спільне проектування майбутньої діяльності і освоєння кожним педагогом знань, умінь, способів необхідних для її реалізації.

Підготувати майбутнього педагога професійного навчання до впровадження інноваційних технологій навчання в навчально-виробничий процес підготовки кваліфікованих робітників неможливо без використання таких технологій навчання самих педагогів професійного навчання в стінах ВНЗ.

Так в Криворізькому технічному університеті підготовка майбутніх педагогів професійного навчання комп'ютерного профілю здійснюється шляхом поєднання сукупності акмеологічних технологій з високим рівнем науково-методичного та комп'ютерного забезпечення. Зусилля викладачів спрямовуються на формування професійних знань та вмінь щодо організації різних видів навчальної діяльності, розв'язування творчих педагогічних завдань, використання сучасних інформаційних технологій та технічних засобів навчання, створення комп'ютерних навчальних та контролюючих програм, психолого-методичне забезпечення навчальних занять.

Як показує власний педагогічний досвід, досить ефективним методичним прийомом, який дозволяє активізувати навчальну діяльність студентів і сприяє формуванню їх професійно-педагогічному становленню, є плановане систематичне залучення їх до вирішення змодельованих педагогічних ситуацій різноманітного характеру через ділові ігри.

Найчастіше ділова гра є імітацією виробничих ситуацій, пов'язаних з їх майбутньою професійною діяльністю. Гра висуває до студента моральні вимоги, виховує почуття справедливості, чесності, відповідальності перед командою, розвиває доброзичливе ставлення один до одного. Ігри використовуються як на певних етапах заняття, так і на окремому занятті.

Під час викладання дисципліни "Практикум: сучасний урок професійного навчання" для студентів ІІІ курсу на практичних заняттях використовується педагогічна гра "Заняття у сучасному ПТНЗ". Один зі студентів перед усією аудиторією виступає в ролі педагога професійного навчання, що проводить фрагмент заняття з теоретичного чи виробничого навчання з використанням інноваційних технологій навчання за самостійно розробленим планом-конспектом (заходить до аудиторії, вітається, проводить організаційний момент заняття, перевірку домашнього завдання, стисле викладення навчального матеріалу, закріплення нового матеріалу тощо). В цей же час інші студенти виконують роль учнів, що присутні на занятті у молодого викладача, і роль колег, що спостерігають за цим фрагментом. Потім відбувається обговорення, під час якого дається психологічна оцінка структури заняття у зв'язку з поставленою метою та задачами, психологічна оцінка змісту заняття, характеризується прояв пізнавальної діяльності учнів на занятті та керування нею, організація молодим педагогом професійного навчання зворотного зв'язку.

У свою чергу, під час вивчення психологічних дисциплін широко використовуються елементи тренінгових технологій. Наприклад:

– учасникам пропонується намалювати малюнок за темою "Мій життєвий шлях" і підписати. Після виконання роботи студенти її презентують і пояснюють зміст. Обговорення містить самоаналіз уявлення пройденого шляху, його особливостей і досягнень.

– вправа "Побажання". Висловлювання побажань студентів один одному на аркуші паперу, який прикріплений до стіни (або на задній стороні стільчика). Обговорення: Що Ви відчували, коли висловлювали побажання один одному? Що було важче: висловлювати побажання чи отримувати? Які були труднощі під час виконання завдання? Має бути зроблений висновок про те, що побажання має відповідати інтересам співрозмовника й бути щирим.

– вправа "Самопрезентація". Кожен учасник у максимально стислий час (приблизно 5-7 хвилин) повинен визначити свої яскраві особистісні риси й оформити їх у вигляді невеличкої реклами-презентації. Викладач збирає непідписані аркуші. Потім кожен з учасників витягує один з аркушів і читає характеристику, намагаючись відгадати, про кого йдеться. Обговорення включає обмін враженнями і труднощами при складанні експрес-презентації.

Такі прийоми роботи з майбутніми педагогами професійного навчання дають

позитивні результати, які помітні під час педагогічної практики. Студенти психологічно готові до провадження інноваційних технологій навчання в умовах сучасного професійно-технічного навчального закладу.

Інноваційна спрямованість діяльності педагога професійного навчання включає також таку важливу складову, як впровадження в практичну педагогічну діяльність результатів психолого-педагогічних досліджень. Дослідницька робота збагачує внутрішній світ педагога, розвиває творчий потенціал, підвищує науковий рівень знань. Педагоги тим успішніше справляються з вирішенням педагогічних завдань, чим вища їх наукова компетентність. На наш погляд, вищих рівнів науково-педагогічної діяльності досягають тільки ті педагоги, у яких відбувається органічна взаємодія наукової та педагогічної творчості. Цьому теж готують майбутніх педагогів професійного навчання під час написання курсових, кваліфікаційних, дипломних та магістерських робіт.

Висновки. Отже, інноваційна діяльність педагога професійного навчання є актуальною проблемою в контексті реформування професійно-технічної освіти. Така реформа неможлива без впровадження інноваційних освітніх технологій, заснованих на принципово нових формах взаємодії теорії і практики, і прямо залежить від готовності навчальних закладів та педагогів професійного навчання до інноваційної діяльності.

Проте, успіх інноваційної діяльності педагога професійного навчання залежить не тільки від його готовності стати суб'єктом нововведень у педагогічній діяльності, але й визначається низкою об'єктивних чинників, таких як: інноваційна політика професійно-технічного навчального закладу, в якому працює викладач; фінансові можливості ПТНЗ; мотиваційні установки інженерно-педагогічного колективу.

В и к о р и с т а н а л і т е р а т у р а :

1. *Адольф В. А., Ильина Н. Ф.* Подготовка педагога к инновационной деятельности в процессе профессионального становления / В. А. Адольф, Н. Ф. Ильина [Электронный ресурс]. – Режим доступу : http://method.krasnoyarsk.rcde.ru/getblob.asp?id=300001647.
2. Лаврентьев Г. В. Лаврентьева Н. Б. Инновационные обучающие технологии в профессиональной подготовке будущих специалистов / Г. В. Лаврентьев, Н. Б. Лаврентьева [Электронный ресурс] – http://www.asu.ru/cppkp/index.files/ucheb.files/innov/Part1/chapter1/literature.htm.
3. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / О. М. Пєхота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська. – К. : А.С.К., 2001. – 256 с.
4. Педагогика : учебное пособие для студентов педагогических учебных заведений / В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, А. И. Мищенко, Е. Н. Шиянов. – М. : Школа-Пресс, 200. – 512 с.
5. *Хозяинов Г. И.* Педагогическое мастерство преподавателя / Г. И. Хозяинов. – М. : Высш. шк., 1998. – 166 с.

Сулима Т. С. Инновационная деятельность педагога профессионального обучения как актуальная проблема в контексте реформирования системы профессионально-технического образования.

В статье рассматриваются особенности инновационной деятельности педагога профессионального обучения в контексте реформирования системы профессионально-технического образования. Кратко характеризуются новейшие педагогические технологии, используемые при подготовке педагогов профессионального обучения.

Ключевые слова: *педагог профессионального обучения, компетентность, инновации, инновационная деятельность, инновационные технологии обучения.*

Sulima T. S. Innovation of teacher professional learning how to current problems in the context of the reform of vocational education.

The article discusses the features of innovation activities of the teacher training in the context of reforming the system of vocational education. Summarizes the latest pedagogical techniques used in the preparation of teachers of vocational training.

Keywords: *vocational teacher training, competence, innovation, innovation, innovative learning technologies.*